

Upphandling kräver socialt ansvar

Sveriges landsting köper in varor för många miljarder kronor varje år. Fair Trade Center är en svensk ideell förening som ska främja en socialt rättvis och ekologiskt hållbar handel. År 2006 rapporterade föreningen att de svenska landsting ställde svaga eller inga krav på sina leverantörer.

Året efter visade TV4 dokumentären »Vita rockar – till vilket pris?« I programmet avslöjades att tillverkningen av sjukhuskläder och enkla kirurgiska instrument till den svenska sjukvården skedde under oacceptabla förhållanden i bland annat Pakistan och Indien.

I reportaget doppade ungdomar händerna i giftiga ytbehandlingsbad vid tillverkningen av saxar och pincetter till svenska landsting. Arbetarna utsattes för giftiga kemikalier, de arbetade för många arbetstimmar och fick löner under lagstadgad minimilön. En hel del av de kläder som användes i svensk sjukvård var tillverkade av barn. Några fabriker hade ingen rening av sina utsläpp från färgning och blekning. Det fanns så gott som ingen kontroll av de sociala och miljömässiga förhållandena i produktionen.

Därefter har en hel del hänt. De tre största landstingen/regionerna, Västra Götaland, Skåne och Stockholm, genomförde under 2007 och 2008 projektet »Inköp med socialt ansvar ger hållbar upphandling«. Gemensamt har de tagit fram en uppförandekod och en handlingsplan. Koden ska reglera det sociala ansvaret i affärsuppdrag med leverantörer. Dessa köper i sin tur in sjukvårdsprodukter via mellanhänder eller direkt från företag i Asien.

Uppförandekoden är nu obligatorisk att följa vid upphandlingar.

Huvudmännen ska följa upp nytecknade avtal årligen. Leverantörerna får då svara på frågor om hur de uppfyller kontraktet. Upptäcks brister görs en noggrannare revision. Det kan innebära att leverantörerna får ta kontakt med den producerande fabriken. Skulle inte det hjälpa kan regionerna själva

Illustration: Annika Huett

kontrollera fabriken på plats. De tre landstingen/regionerna svarar för 55 procent av upphandlingsvolymen av sjukvårdsartiklar i Sverige.

I februari 2008 rapporterade SwedWatch – en organisation med syfte att påverka svenska företag att ta hänsyn till människor och miljö i

utvecklingsländerna – att förhållandena i Pakistan hade förbättrats, men en del återstod att göra. Det är mycket positivt att svenska regioner/landsting agerar som föredöme. Nu ser vi gärna att de övriga landsting följer efter.

Det brittiska läkarförbundet, BMA, har varit mycket aktivt i att driva frågan. BMA stöttar Medical Fair and Ethical Trade Group, MFET, som är en oberoende grupp av medlemmar från fair trade-organisationer, företag och myndigheter.

Att arbeta för fair trade inom hälso- och sjukvården är en huvuduppgift i BMA:s internationella arbete med att förbättra global hälsa.

MFET arbetar nu för att ta fram riktlinjer för etisk upphandling tillsammans med NHS Purchasing and Supply Agency, som ansvarar för nationella inköp till sjukvården. De är först i världen med nationella riktlinjer som

kan användas av alla sjukvårdsorganisationer och sociala organisationer i Storbritannien. Den brittiska regeringen har tagit fram en global hälsostrategi för att bland annat kunna påverka hela tillverkningskedjan över hela världen.

Nästa steg för MFET är att arbeta med läkare och andra sjukvårdsprofessioner. Syftet är att engagera personalen så att de försäkras sig om att produkter de använder inte är framställda genom barnarbete, att arbetarna har rimliga löner och en hälsosam och säker arbetsplats.

De europeiska läkarförbundens organisation, CPME, har tagit intryck av Storbritanniens och Sveriges arbete.

CPME har antagit ett dokument och beslutat att sprida erfarenheterna så att de olika läkarförbunden ska påverka de egna ländernas upphandling till sjukvården. Att kontakta företagen som tillverkar produkter till sjukvården påpekas som särskilt viktigt. ■

»En hel del av de kläder som användes i svensk sjukvård var tillverkade av barn.«

EVA NILSSON BÅGENHOLM, Läkarförbundets ordförande

Uppförandekoden för Region Skåne, VGR, SLL

- Leverantörer ska respektera grundläggande sociala krav.
- Produkter ska vara framställda i enlighet med ILO:s kärnkonventioner, FN:s konventioner och rådande lagstiftning för arbetsmiljö, arbetsskydd, arbetsrätt med mera i tillverkningslandet.
- Leverantörer ska respektera mänskliga rättigheter enligt FN:s konvention.
- Diskriminering, tvångs- eller barnarbete får inte förekomma.
- Löner ska betalas som överenskommet direkt till arbetare.
- Löner får inte understiga nationellt lagstadgad miniminivå.
- Veckoarbetstid får inte överstiga laglig gräns, och övertid ska vara betald.
- Ett medvetet miljöarbete ska finnas.
- Arbetsmiljön ska överensstämma med internationella riktlinjer.

Kontaktuppgifter Sveriges läkarförbund:
www.lakarforbundet.se, E-post: info@slf.se
Telefon: 08-790 33 00, Fax: 08-20 57 18
Postadress: Box 5610, 114 86 Stockholm
Besök: Villagatan 5, Stockholm